Комар Олег Станіславович
кандидат філологічних наук,
Уманський державний
педагогічний університет

Продуктивна підготовка майбутнього вчителя іноземної мови

В даній статті автор розкриває сутність продуктивної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови через інтерактивні технології, а також досліджує готовність студентів до застосування інтерактивних технологій у своїй професійній діяльності.

Ключові слова: інтерактивні технології, продуктивна підготовка, професійна діяльність.

Комар Олег Станиславович
кандидат филологических наук,
Уманский государственный
педагогический университет

Продуктивная подготовка будущего учителя иностранного языка

В данной статье автор раскрывает суть продуктивной подготовки будущего учителя иностранного язика посредством интерактивных технологий, а также исследует готовность студентов к использованию интерактивных технологий в своей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: интерактивные технологии, продуктивная подготовка, профессиональная деятельность.

Oleh S. Komar
Ph.D. (Linguistics)
Uman State Pedagogical University

Productive training of a future foreign language teacher

In this article the author presents fundamentals of productive training of a future foreign language teacher by means of interactive technologies and studies students' readiness as for the use of interactive technologies in professional activity.

Key words: interactive technologies, productive training, professional activity.

У XXI століття ми увійшли в інформаційному суспільстві. Таке суспільство не задовольняє людина , яка просто оволодіває основами наук, або відтворює свої знання, уміння, навички. Відповідати запитам і умовам інформаційного суспільства може людина, здатна до самоосвіти і саморозвитку. Формування осіб, здатних виживати і розгортати свою

діяльність (робітничу, господарську, наукову тощо) в умовах нових міжособистісних відносин інформаційного суспільства покладено на загальноосвітню школу, оскільки школа – основа, база, за якої формується людина як суспільна особистість.

Сучасна система освіти потребує радикальних змін у навчально–виховному процесі, використання в інноваційній діяльності вчителя технологій, методів і засобів навчання, які сприяли б реалізації інтелектуально–духовного потенціалу учнів. Зміни у змісті, технологіях і керуванні навчально–пізнавальним процесом загальноосвітньої школи вимагають підготовки особистості вчителя для оновленої школи.

Зрозуміло, що для того, щоб навчити своїх учнів творчо працювати, виробити у них навички самоосвіти і самовдосконалення, вчителю самому треба ними володіти.

На сучасному етапі підготовки студентів – майбутніх учителів у вузі спостерігається перехід від репродуктивних до продуктивних технологій одержання знань студентами. Ми погоджуємося з ознаками продуктивних технологій, які визначив С. Кашлєв, і враховуємо їх у практичній діяльності з підготовки студентів до оволодіння ними інтерактивними технологіями. Ознаки «продуктивних» (особистісно–орієнтованих) технологій:

- мета: створення комплексу оптимальних умов для розвитку особистості того, хто навчається;
- міжсуб`єктні стосунки педагога і тих, хто навчається (і педагог, і учні – суб`єкти взаємодії);
- основна функція того, хто навчається – позиція суб`єкта діяльності, дослідника запропонованих проблем, самостійне набуття знань, створення умов свого розвитку у взаємодії з педагогом;
- основна функція педагога – організація взаємодії з тими, хто навчається, створення умов розвитку суб`єктності, самостійності в діяльності тих, хто навчається;

- головні пріоритети: діяльність; спілкування, діалог; можливості самовираження, самореалізації тих, хто навчається, і педагогів; процесуальність; розвиток;
- рефлексія тими, хто навчається, особистісного досвіду творчої діяльності в тій чи іншій сфері;
- домінування проблемно–пошукових, інтерактивних методів;
- зосередження уваги педагога на організації діяльності тих, хто навчається, педагогічної взаємодії [2, 14].

Поряд з традиційною лекцією, викладачі вузу застосовують інтерактивну лекцію, інтерактивні практичні і семінарські заняття, адже сьогодні ми повинні привчити студента до того, що викладач надає основи науки, а всі прогалини у своїх знаннях студент може і хоче подолати сам. З точки зору організації навчального процесу у педагогічному вузі студент (майбутній учитель) повинен почути, побачити, виконати, спланувати, провести, оцінити свою діяльність для подальшого самовдосконалення.

Майбутній шкільний учитель у стінах вузу повинен отримати уміння застосовувати свої знання; за паперовим, або будь–яким іншим носієм набувати нові уміння і оцінити «зроблю я так, чи не зроблю» і «що мені треба для того, щоб так зробити». Задовольнити потреби вузу у здійсненні таких якостей здатні інтерактивні технології навчання. Працюючи за такими технологіями, студент досконало ними оволодіває, засвоює інтерактивні методи і використовує набуті знання у своїй професійній діяльності.

Для вивчення питання продуктивної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови ми досліджували готовність студентів до застосування інтерактивних технологій у школі.

До характеристик готовності студентів до застосування інтерактивних технологій ми відносимо знання, особистісно–емоційний апарат, загальні логічні, пізнавальні, дидактичні й організаційно–управлінські вміння. Моделювання процесу навчання і засвоєння інтерактивних технологій

студентами у процесі навчання можна вважати одним із засобів формування готовності до інтерактивної діяльності.

Студенти III–IV курсів відвідували школу під час проходження “пасивної” і “пробних уроків” практик. Вони мають, хоч і невеликий, але досвід проведення уроків та спілкування зі школярами. Студентам–старшокурсникам належать такі якості, як зрілість в розумовому і моральному відношенні, обмірковування і критичне ставлення до набутого досвіду. Разом з тим їм притаманне тяжіння до нового, прагнення реалізувати і показати себе у новому досвіді, отримати нові відчуття. Не бракує їм сміливості і рішучості у своїх діях.

Дослідники Лозниця В.С., Овчіннікова М.В., Столяренко Л.Д., Якунін В.О. студентство виділяють в окрему соціальну групу у зв’язку з його особливою соціальною функцією: підготовкою до суспільної та професійної діяльності, в даному випадку, до застосування інтерактивних технологій у професійній діяльності. Саме ця функція забезпечує соціальний розвиток молодої людини – майбутнього вчителя через надбання студентством специфічних умінь і навичок в оволодінні передовими технологіями навчання, у яких студент виступає як підростаюча зміна сучасного вчительства. Статус студента визначає характер його основної діяльності, яка „проявляється у навчанні, як специфічній формі засвоєння знань у певній галузі наукових знань, а також накопичення спеціальних знань, умінь і навичок для роботи в конкретному професійному напрямку” [4, 87].

Особистість студента та його особистісні якості відношення до своєї навчальної діяльності і реалізація в ній визначається саме професійною направленістю, сформованістю відношення до майбутньої професії. Студенти I і III курсів відрізняються один від одного саме відношенням до засвоєння знань, умінь і навичок, яке, фактично, випливає з їхніх відчуттів правильно обраного направлення професійної діяльності. Маючи певний досвід навчання у вузі питання про самовизначення і самоосвіту, прагнення до нових знань і досвіду найчастіше вже позаду для кожного суб’єкта.

Студенти–старшокурсники в більшості вже визначились в тому, що вибір їхньої майбутньої професії відповідає основним нахилам та інтересам, зазначає М. Овчинникова [4]. Вплив випадкових факторів на вибір професії зведено до мінімуму, студенти вже остаточно визначились. Рівень уявлення про професію в старшокурсників стає достатньо адекватним, що безпосередньо впливає на відношення старшокурсників до навчання: чим більше студент–педагог дізнається про різні підходи до навчання учнів, чим більше дізнається про різні технології навчання, тим більша зацікавленість виникає у них в оволодінні цими технологіями для успішного самовираження у майбутній професійній діяльності.

Враховуючи означені факти, апробацію і впровадження розробленої системи, підготовку до застосування інтерактивних технологій у загальноосвітній школі ми проводили саме на старших курсах зі студентами – майбутніми вчителями іноземної мови.

Запропонована модель готовності була розроблена для студентів і магістрантів. Їх відрізняє достатньо високий освітній рівень, найбільш активне споживання культури і високий рівень пізнавальної мотивації. Особливість цієї вікової студентської групи гармонійно поєднувати інтелектуальну та соціальну зрілість дозволяє викладачу відноситись до кожного студента як до партнера у педагогічному спілкуванні, тобто здійснювати суб'єкт–суб'єктні стосунки. В такому разі, відповідно до особливостей людської психіки, студент усвідомлено переносить вищевказані стосунки в особисту педагогічну діяльність. Це є дуже важливим фактором в оволодінні ними інтерактивними технологіями й умінні працювати за даними технологіями в майбутній своїй професійній діяльності.

Сучасний основний напрям у навчанні студентів за А. Вербицьким − контекстність, дозволяє, при специфічному наповненні, вирішувати проблеми підготовки студентів педагогічних вузів до використання інтерактивних технологій в організації навчально–пізнавальної діяльності

школярів через рефлексію своєї власної навчально–пізнавальної діяльності [1]. Поняття „професійний контекст”, який використовувався нами у підготовці студентів, являє собою сукупність предметних завдань, організаційних, технологічних форм і методів діяльності, навчальних ситуацій, які є важливими для формування професійних знань, умінь, і навичок студентів відповідно до предмета досліджуваної підготовки та адекватні йому.

Засвоєні студентом в процесі професійно–педагогічної підготовки знання, уміння й навички з предмета навчально–пізнавальної діяльності трансформуються в засіб професійної діяльності. Тобто, майбутній вчитель іноземної мови виступає в ролі активного суб’єкта педагогічної взаємодії, здатного самостійно організовувати свою діяльність, специфічно направленою на розв’язання конкретних професійно–орієнтованих завдань.

Ми виходили з того, що вчителю іноземної мови з певним стажем роботи досить часто буває важко відійти від усталених стереотипів, які вироблялись роками, важко застосовувати нові для нього технології навчання для підвищення ефективності навчання школярів. Ми вважаємо, що формування готовності до застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі школи повинно здійснюватись у студентів під час навчання у вузі, під час вивчення методик, проходження ними педагогічної практики, коли поряд зі зрілістю суджень в розумовому і моральному відношенні, людині притаманні сприймання нового, хоробрість і рішучість у досягненні мети, здатність до захоплення, тощо.

Для якісної підготовки студентів до професійно–педагогічної діяльності та її аспекту − діяльності по застосуванню інтерактивних технологій у загальноосвітній школі – необхідно чітко визначити професійно значимі риси, важливі для здійснення цієї діяльності. Ми згодні з М. Овчинниковою, що в моделі сучасного вчителя, розробленої В. Сластьоніним, відображається внутрішня структура педагогічної професії, спроектована і задана у відповідності з вимогами суспільства. Модель відображає: властивості і

характеристики соціальної, професійно–педагогічної, пізнавальної направленості; вимоги до психолого–педагогічної підготовки; осяг і зміст спеціальної підготовки; зміст методичної підготовки до спеціальності.

В педагогічній психології виділяються два основних підходи до поняття готовності до будь–якої діяльності: функціональній і особистісній. З точки зору першого підходу, готовність є певним станом психічних функцій (Є. Мілерян, К. Платонов, А. Пуні, В. Пушкін та ін.), який при достатній сформованості забезпечує значні досягнення в діяльності. Другий підхід розглядає готовність до діяльності як результат підготовки до певної діяльності, який являє собою інтегративну освіту особистості, об'єднуючу в собі мотиваційний, когнітивний, емоційно–вольовий компоненти, а також знання, уміння й навички і особистісні якості, адекватні вимогам діяльності (К. Дурай–Новакова, Н. Д'яченко, О. Мороз, Г. Костюк, В. Моляко, В. Сластьонін та ін.).

Основи діяльнісної теорії навчання мають свій початок ще в працях А. Дістервега, а у XX столітті були розроблені радянськими вченими Л. Виготським, С. Рубінштейном, А. Леонтьєвим, П. Гальперіним, Д. Ельконіним, В. Давидовим та ін.

Діяльнісна теорія (підхід) спирається на уявлення про структуру цілісної діяльності (потреби − мотиви − цілі − умови − дії) і пояснює процес активно–дослідницького засвоєння знань і умінь через мотивоване і цілеспрямоване розв'язання задач (проблем). Розв'язання задачі полягає в пошуку дій, за допомогою якого можна так перетворити цю умову, щоб досягнути результату.

Розробники ряду напрямів діяльнісної теорії ставили акценти на різні компоненти цілісної структури діяльності (теорія змістового узагальнення Д. Ельконіна − В. Давидова, теорія поетапного формування розумових дій П. Гальперіна − Н. Тализіної, теорія соціального навчання А. Бандури – Е. Маккобі, когнітивна теорія учіння Д. Брудера − С. Пайперта) [5, 22].

Зміст мотиваційно–цільового компонента відображає направленість особистості майбутнього вчителя на розв'язання проблем, пов'язаних із засвоєнням та відображенням інтерактивних технологій у своїй педагогічній діяльності. Ефективність підготовки студентів до організації навчального процесу за інтерактивними технологіями неможлива без усвідомлення ними важливості розв'язання даної проблеми, без розуміння вчителем необхідності врахування індивідуальних особливостей кожного учня, вікових особливостей, створення сприятливих умов для оволодіння, засвоєння і відтворення навчального матеріалу кожним учнем. Мотиваційна складова є провідною, системоутворюючою, навколо якої концентруються когнітивна і операційна складові досліджуваної готовності.

Когнітивний компонент передбачає наявність у студентів знань про сутність та особливості інтерактивних форм і методів, за яких відбуватиметься навчально–пізнавальна діяльність молодших школярів, про можливі варіанти взаємодії учитель–учень, учень–вчитель, учень–учень, вчитель–учень–учень–вчитель; стиль інтерактивного спілкування; індивідуальні особливості молодших школярів, їхні здібності та методику роботи з кожного шкільного предмета за інтерактивними технологіями.

Наявність у майбутнього вчителя іноземної мови умінь застосовувати у своїй професійній діяльності інтерактивні форми і методи навчально–пізнавальної діяльності школярів визначається змістом операційного компоненту. Наявність цього компонента в структурі готовності студентів до застосування інтерактивних технологій у загальноосвітній школі дозволяє підвищити професійний потенціал майбутнього вчителя іноземної мови, так як необхідні уміння і навички застосування інтерактивних форм і методів роботи дозволить ефективніше розв'язувати сучасні завдання навчання, виховання і розвитку школярів.

Таким чином, готовність студентів до застосування інтерактивних технологій у загальноосвітній школі – це результат спеціальної підготовки, який являє собою інтегровану освіту особистості майбутнього вчителя

іноземної мови, яка виникає при об'єднанні мотивів, професійних знань, умінь і навичок і педагогічного досвіду, адекватних вимогам відповідного направлення професійно–педагогічної діяльності. Цілісність цієї освіти визначається повноцінним розвитком мотиваційного, когнітивного і операційного компонентів, ядром якого є усвідомлені дії майбутнього вчителя у ров'язанні проблем використання, або, краще, застосування інтерактивних технологій в організації навчально–пізнавальної діяльності школярів.

У відповідності до специфіки професії педагога (вчителя загальноосвітньої школи), спеціальні уміння й навички організації навчання школярів за інтерактивними технологіями стають особистісними цінностями, конкретною метою, яка спонукає вчителя до усвідомленої, вмотивованої поведінки і, відповідно, до дій. Достатня сформованість складових компонентів досліджуваної готовності і їх цілісна єдність – показник необхідного рівня готовності молодого вчителя до застосування інтерактивних технологій у загальноосвітній школі.

Список використаних джерел.

1. Вербицкий А. Активные методы обучения в высшей школе: контекстный подход / А. Вербицкий. – М., 1989. – 127с.
2. Кашлев С.С. Технология интерактивного обучения / С.С. Кашлев. – Мн. : Белорусский верасень, 2005. – 196с.
3. Комар О.А. Проблеми підготовки вчителя початкової школи: людина – головна цінність навчання і виховання / О.А. Комар // Вісник Черкаського університету. – Черкаси, 2006. – Випуск 84. – С. 44–49.
4. Овчинникова М.В. Подготовка будущих учителей начальных классов к вариативной организации учебно–познавательной деятельности учащихся на уроках математики : дисс. … канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / М.В. Овчинникова. – Ялта, Крымский государственный гуманитарный институт, 2003. – 255с.
5. Селевко Г.К. Педагогические технологии на основе дидактического и методического усовершенствования УВП / Г.К. Селевко. – М. : НИИ школьных технологий, 2005. – 288с.